

**ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАЙ ГАЗАР НУТГИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН
ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ****Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага****1.1.Хууль зүйн үндэслэл:**

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна.” гэж, Арван зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, орчны бохирдол, байгалийн тэнцэл алдагдахаас хамгаалуулах эрхтэй” гэж тус тус заасан.

“Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”¹-ын 3.5.1.4-т “Газрын доорх цэнгэг усны томоохон ордууд, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийг улсын тусгай хамгаалалтад авах, цэвэр усны нөөц бүхий томоохон нуурын сав газарт аж ахуйн үйл ажиллагааг хязгаарлах замаар усны нөөцийг хамгаална” гэж, 3.5.2.3-т “Бэлчээрийн нөөц газар, Мэнэнгийн тал, говийн баянбүрд, заган ойг улсын тусгай хамгаалалтад авч тал хээрийн эмзэг бүс нутгийн хөрс, ургамал өөрөө нөхөн төлжих боломжийг бий болгох, хөрсний үржил шим, чийгийг хамгаалах нөөц бололцоо бүрдүүлнэ” гэж, түүнчлэн 3.5.3.5-т “Нэн ховор, ховор болон экосистемд онцгой үүрэгтэй амьтан, ургамал бүхий газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авч, тэдгээрийн амьдрах орчныг тэтгэхэд биотехникийн аргыг түлхүү хэрэглэнэ. Нэн ховор, ховор амьтан, ургамал болон бичил биетний омог, эд, эсийн өсгөврийн сан байгуулна” гэж тус тус заасан.

“Алсын хараа-2050”² Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын зорилт 6.1-д “I үе шат (2021-2030) Цэнгэг усны нөөц, гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх зэрэг онцлог экосистемийг тусгай хамгаалалтад авч, унаган байгалийг хамгаална” гэж, “II үе шат (2031-2040) Онцлог, үнэ цэнэ бүхий экосистемүүдийг тусгай хамгаалалтад авч, анхдагч байгалийн унаган төрх, экосистемийн үйлчилгээний тогтвортой байдлыг хадгална” гэж, “III үе шат (2041-2050) Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөжүүлэн эх дэлхийн экосистемийн үйлчилгээг тэтгэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулна.” гэж, “Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн эзлэх хувь” хэсэгт 2030 он гэхэд 30 хувийг, 2050 он гэхэд 35 хувь хүргэнэ гэж тус тус заасан.

¹Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолын хавсралт

²Алсын хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны бодлого, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралт

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”³-ийн 3.4.1.1-д “Байгалийн унаган төрхийг хадгалж, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын менежментийг сайжруулна” гэж, 3.4.1.2-т “Биологийн олон янз байдлын алдагдлыг зогсоож, генетик нөөцийг нэмэгдүүлэн тогтвортой ашиглаж, байгалийн нөөцийг хамгаалж, экологи, эдийн засгийн үнэлгээг тогтоон, био аюулгүй байдлыг хангана.” гэж, 3.4.1.3-т “Байгалийн нөөцийн хамтын менежментийг хэрэгжүүлж, байгаль хамгааллын тогтвортой санхүүжилтийн механизмыг бүрдүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

“Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”⁴-д “Тусгай хамгаалалттай газар нутагт судалгаа, шинжилгээний ажлыг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн нэгдсэн арга зүйгээр хийж, судалгаанд суурилсан байгаль хамгааллын менежмент хөгжих боломжийг бүрдүүлэх, газар нутгийн хамгааллын менежментэд олон талын оролцоонд тулгуурласан хамтын менежментийн зарчмыг нэвтрүүлж, удирдлага зохицуулалт, санхүүжилтийг олон улсын жишигт нийцүүлэх”-ээр Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, өргөн мэдүүлэхээр туссан.

1.2. Практик шаардлага:

1. Манай орны байгаль харьцангуй унаган төрхөө хадгалж үлдсэн хэдий ч уур амьсгалын өөрчлөлт болон нийгэм, эдийн засаг, хүний хүчин зүйлээс хамааран цөлжилт, усны хомсдол, хур тунадасны хэмжээ өөрчлөгдөж, цаг агаарын эрс тэс үзэгдлүүдийн давтамж нэмэгдсэн.⁵ Судалгаагаар нийт газар нутгийн 76.8 хувь нь их, бага хэмжээгээр цөлжилт, газрын доройтолд өртсөн⁶, үүнээс 22.9 хувийг доройтсон газар нутаг эзэлж байгаа⁷ нь экологийн тэнцэл алдагдах бодит эрсдэлийг дагуулсаар байна. Хүний үйл ажиллагаа болон уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр экосистемийн хэвийн үйл ажиллагаа алдагдах, усны эх үүсвэр, булаг, шанд ширгэх, бэлчээр доройтох, цөлжилт, газрын доройтол нэмэгдэх, амьтан, ургамлын төрөл зүйл, тоо толгой буурах зэрэг сөрөг үр дагавар улам бүр нэмэгдсээр байна. Иймд экологийн хувьд чухал ач холбогдол бүхий газар нутгийг улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, экосистемийн бүрэн бүтэн байдлыг хадгалах, ховор болон нэн ховор амьтан, ургамлын төрөл зүйлийг хамгаалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, цөлжилт, газрын доройтлыг сааруулах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг эрчимжүүлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдах боллоо.

³Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолын нэгдүгээр хавсралт

⁴Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолын хавсралт

⁵Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн институт, IRIM Консалтант “Уур амьсгалын өөрчлөлтийн талаарх Монголчуудын мэдлэг, хандлага, дадал болон мэдээллийн судалгаа”, 2023 он, Нөхцөл байдал, VII.

⁶Монгол Улсын Засгийн газар, Алсын хараа - 2050, Урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Монгол Улсын Өнөөгийн нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ, 71 дэх тал.

⁷Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын гуравдугаар хавсралтаар батлагдсан “Алсын хараа - 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшин”-гийн зургаа. Ногоон хөгжил - Газрын доройтлын хувь.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийг 1994 онд баталснаас хойш 32 жилийн хугацаа өнгөрч, түүнд 17 удаа, харин Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль 1997 онд батлагдсанаас хойш 29 жилийн хугацаанд 2 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна. Гэвч эдгээр нэмэлт, өөрчлөлт нь ихэвчлэн бусад хууль тогтоомжийн өөрчлөлтийг дагалдсан хэлбэртэй байсан бөгөөд тусгай хамгаалалттай газар нутгийн эрх зүйн зохицуулалтыг цогцоор нь авч үзэн, түүнийг шинэчлэхэд анхаараагүй байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуульд хамгаалалтын зорилго болон үндсэн суурь харилцааг тодорхойлсон боловч тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндсэн 4 ангиллын бүсчлэл, тэдгээрийн дэглэмийн ялгаа тодорхой бус, тусгай хамгаалалтад авах шалгуур үзүүлэлт, тусгай хамгаалалттай газрын сүлжээ, бүртгэл, мэдээллийн тогтолцоог хуульчлаагүй, хил орчмын болон хот, тосгон, суурьшлын бүсийн нутаг дэвсгэртэй давхцаж байгаа тусгай хамгаалалттай газрын дэглэм, менежмент тодорхойгүй, менежментийн тогтолцоо, санхүүжилтийн механизм, холбогдох талуудын оролцоо, хамтын ажиллагааны эрх зүйн үндсийг бүрэн тусгаагүй байна. Мөн орчны бүсийн харилцааг тусгайлсан хуулиар салангид байдлаар зохицуулж байгаа нь хууль тогтоомжийн уялдаа холбоог сулруулж, хуулийн хэрэгжилт болон хууль хэрэглээнд хүндрэл үүсгэж байна.

Монгол Улс 2024 онд 810 мянган жуулчин хүлээн авч 1.6 тэрбум ам.долларын орлого олсон нь сүүлийн 70 жилийн түүхэнд байгаагүй хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байна.⁸ Жуулчдын очих газрын 80 хувь нь тусгай хамгаалалттай газар нутагт байгаа⁹ нь аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд тусгай хамгаалалттай газар нутаг чухал ач холбогдолтой болохыг дээрх тоо баримт илтгэж байгаа хэдий ч тусгай хамгаалалттай газар нутаг дахь аялал жуулчлалын үйл ажиллагаа тодорхой зохицуулалтгүй байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутагт хамгааллын дэглэм түлхүү үйлчилж байгаа тул нөхөн сэргээлт хийх, түймрийн зурвас байгуулах зэрэг шаардлагатай ойн аж ахуйн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх боломжгүй байгаа тул ойд доройтол, хөгшрөлт ихээр явагдаж, хөнөөлт организм, түймэрт өртөх эрсдэл өндөр байна. Тусгай хамгаалалттай газар нутаг дахь байгалийн нөөц, ойн дагалт баялгийн даац, нөөцийг тогтоохгүй, зөвшөөрөлгүйгээр ашиглаж байгаагаас улбаалан тухайн бүс нутаг дахь амьтан ургамлын амьдрах орчны зүй тогтлыг алдагдуулж ой модыг гэмтээх, байгалийн нөөцийг зохисгүй ашиглах зэргээр экосистемийн тэнцвэрт байдлыг алдагдуулахад шууд нөлөө үзүүлж байна.

Зарим тусгай хамгаалалттай газарт нутгийн малчид өвөлжөө, хаваржааны зориулалтаар газар болон ойн дагалт баялаг, эмийн болон хүнсний ургамал, модыг

⁸Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын яамны 2025 оны 02-р сарын 10-ны өдрийн тоон мэдээлэл.

⁹Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Германы олон улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэг, "Тусгай хамгаалалттай газар нутгуудад дэмжлэг үзүүлэх замаар экосистемийг хадгалан хамгаалахад хувь нэмэр оруулах нь (SPACES) төсөл", "Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалд зориулсан гарын авлага", 2022 он, 23 дахь тал.

ахуйн зорилгоор ашиглах боломж хязгаарлагдмал байгааг өөрчлөх шаардлагатай байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн санхүүжилтийг зөвхөн улсын нэгдсэн төсвөөс санхүүжүүлдэг бөгөөд санхүүжилтийн 90 хувь нь хамгаалалтын захиргаа, байгаль хамгаалагчдын цалин, эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл, байр ашиглалт зэрэг урсгал зардалд зарцуулагддаг байна. Өөрөөр хэлбэл, тусгай хамгаалалттай газар нутагт менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх санхүүгийн боломж хязгаарлагдмал байна. Улмаар санхүүгийн хязгаарлагдмал байдал нь тусгай хамгаалалттай газар нутаг доройтох, алдагдах эрсдэлийг бий болгож байгаа нь энэ төрлийн харилцаанд шинэчлэл хийх чухал нөхцөл болж байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн байгаль хамгааллын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд нийт 42 хамгаалалтын захиргаа хариуцан хэрэгжүүлж байгаагаас 7 байгууллага (төрийн бус байгууллага, орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд зэрэг) гэрээний үндсэн дээр менежментийг хариуцан хэрэгжүүлдэг. Эдгээр байгууллага нь үйл ажиллагааны зардлаа орон нутгийн төсөв, өөрийн үйл ажиллагааны орлого, олон улсын болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудын хандив, тусламжийн хүрээнд шийдвэрлэн ажиллаж байна. Тусгай хамгаалалттай газар нутагт хамгааллын чиг үүргийг хариуцан хэрэгжүүлэх хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлага, байгаль хамгааллын үйл ажиллагаанд шаардлагатай санхүүжилтийн эх үүсвэр, тэдгээрийн үйл ажиллагаа, үр дүнд хяналт тавих зэрэг харилцааг хуулиар нарийвчлан зохицуулаагүй байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментэд нутгийн иргэд, нутгийн захиргааны байгууллага, шинжлэх ухааны байгууллага, хувийн хэвшлийн оролцоог хангах эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй байгаа нь өргөн уудам нутаг дэвсгэрт хяналт тавих, зөвшөөрөгдсөн бүсэд байгалийн нөөцийг судалгаа, шинжилгээнд үндэслэн зохистой ашиглах, хамгааллын арга хэмжээг тогтмол, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд хүндрэл үүсгэж байна.

Газар, геологи, уул уурхай, байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудтай мэдээлэл солилцох, газрын кадастр, мэдээллийн системүүдийг уялдуулах, тусгай хамгаалалттай газар нутагтай холбоотой бүртгэл, зөвшөөрөл, хяналт, мэдээллийг цахимжуулахтай холбогдсон эрх зүйн орчин дутагдалтай байгааг засан сайжруулах шаардлагатай байна.

Иймд дээр дурдсан хууль зүйн болон практик шаардлагын дагуу Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

Хоёр: Хуулийн төслийн зорилго, бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Ийнхүү тус хуулийн төслийн зохицуулах харилцааны онцлогоос шалтгаалан хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу хуулийн шинэчилсэн найруулгын төрлөөр боловсруулна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг 9 бүлэг, 58 зүйлтэй ба хуулийн төслийн зорилгыг тусгай хамгаалалттай газар нутгийн байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдал, экосистемийн үйлчилгээний тогтвортой байдлыг хадгалан хамгаалах, нөхөн сэргээх, зохистой ашиглах, нутгийн иргэдийн оролцоог хангах, тогтвортой санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино гэж томъёолно.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр дараах харилцааг зохицуулахаар тусгана. Үүнд:

-Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн үйлчлэх хүрээ, хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт, баримтлах зарчмыг шинэчлэн найруулж тусгах ба тусгай хамгаалалттай газар нутгийн олон улсын бүртгэл, мэдээллийн системтэй нийцүүлэн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндэсний сүлжээг шинээр томъёолж, улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгаас гадна олон улсын байгаль хамгааллын зорилго бүхий ангилалд хамаарах газар нутаг хамаарахаар тусгана;

-Тусгай хамгаалалттай газар нутаг нь улсын болон орон нутгийн гэсэн төрөлтэй байхаар, улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийг дархан цаазат, байгалийн цогцолборт, байгалийн нөөц болон дурсгалт газар нутаг гэж ангилан, газар нутгийг тусгай хамгаалалтад авах шалгуур үзүүлэлтийг ангилал тус бүрээр тодорхойлж, тусгай хамгаалалтад авах үйл явц, ангилал шилжүүлэх нөхцөл, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн бүс, орчны бүс, тэдгээрийн хилийн зааг, баримтлах дэглэм, хориглох үйл ажиллагаа болон горимын талаар хуульчилна;

- Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментийн зарчмыг тогтоож, орон зайн төлөвлөлт дээр суурилсан 5 жилийн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, менежментийг хамгаалалтын захиргаа болон төрийн бус байгууллага гэрээгээр хэрэгжүүлэх боломжийг нээж өгнө. Менежментийн төлөвлөгөөгөөр тусгай хамгаалалттай газар нутгийн байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдал, экосистемийн үйлчилгээний тогтвортой байдлыг хадгалан хамгаалах, нөхөн сэргээх, зохистой ашиглах, нутгийн иргэдийн оролцоог хангахтай холбогдсон харилцааг нарийвчлан тусгана;

- Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нутгийн иргэдийн уламжлалт мал маллах, өвөлжөө, хаваржааны газар ашиглах, ахуйн хэрэглээний зориулалтаар хадлан авах, ойн дагалт баялаг, байгалийн ургамал, мод ашиглах зэргээр үр өгөөж хүртэх боломжийг хуульчилна. Мөн зөвшөөрөгдсөн бүсэд экологийн даацад суурилсан аялал жуулчлал явуулах шинэ загварыг бий болгож, төсөл шалгаруулалтын үндсэн дээр сонгон гэрээ байгуулах болон судалгаа, шинжилгээ хийх боломжийг тогтоох ба тэдний үйл ажиллагааг хязгаарлах нөхцөлүүдийг хуульчилна. Мөн газар ашиглуулах хугацаа, аялал жуулчлалын зориулалтаар төсөл сонгон шалгаруулах, хадлан, бэлчээр ашиглах, гэрээний нөхцөл, газар ашиглах эрх дуусгавар болох, цуцлах, газар чөлөөлөхтэй холбоотой зохицуулалт болон хот, суурин орчмын хязгаарлалтын бүсэд үйлчлэх зохицуулалтыг тусгана;

-Улсын Их Хурал, Засгийн газар, байгаль орчны асуудал эрхэлсэн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн

Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын бүрэн эрх болон тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын захиргааны чиг үүргийг хуульчилна;

-Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн кадастр, бүртгэл, мэдээллийн цахим систем, түүний бүрэлдэхүүнийг тогтооно;

-Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн санхүүжилт нь үйл ажиллагааны нэвтрэх хураамжийн орлого, ажил үйлчилгээний хураамж, байгаль хамгаалал, экологийн боловсрол, аялал жуулчлал, мэдээллийн үйлчилгээ, судалгаа, экосистемийн үйлчилгээтэй холбоотой хуульд заасан туслах үйл ажиллагааны орлогоос болон хандив, тусламж болон бусад эх үүсвэрээс бүрдэх байдлаар зохицуулна. Туслах үйл ажиллагаанаас олсон орлогыг тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалт, нөхөн сэргээлт, хяналт, судалгаа, дэд бүтэц, байгаль хамгаалагчийн ажиллах нөхцөлийг сайжруулахад зарцуулахаар тусгана;

-Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих, хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага болон бусад зохицуулалтын талаар тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх саналын талаар

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчин, хууль зүйн дараах эерэг үр дагавар гарна.

-Монгол орны биологийн олон янз байдал, экосистемийн тэнцвэрт байдал, байгалийн болон түүх, соёлын дурсгалт, үзэсгэлэнт газрын хэв шинж, байгалийн үнэ цэнийг хамгаалах, нүүдлийн соёл, уламжлалыг хадгалах болон байгаль орчны доройтлыг хязгаарлах, нөхөн сэргээх, зохистой ашиглахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах эрх зүйн цогц орчин бүрдэнэ.

-Цэнгэг усны нөөц, урсац, бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газар, биологийн олон янз байдлын хувьд чухал газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах, экосистемийн үйлчилгээ, үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментийг сайжруулах, олон талт байгаль хамгааллын менежмент, байгальд ээлтэй аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

-Монгол Улс нэгдэн орсон олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүрэг амлалтаа хэрэгжүүлж, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээ, хамгаалалтын дэглэмийг бууруулахгүй байх, түүнийг өргөжүүлэн тэлэх эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

-Монгол орны тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментэд нутгийн иргэдийн нөхөрлөл, төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн байгууллага, хувийн хэвшил зэрэг талуудын оролцоог хангах эрх зүйн орчин бүрдсэнээр байгаль хамгааллын үйл ажиллагаанд төрийн чиг үүргийн төвлөрлийг сааруулж, хувийн хэвшил хэвшлийн оролцоо өргөжнө.

-Тусгай хамгаалалттай газар нутаг болон түүний орчны бүсэд амьдарч байгаа иргэдийн өвөлжөө, хаваржаа зориулалтаар газар ашиглах, хадлан, бэлчээр,

байгалийн нөөц, ойн дагалт баялгийг ашиглах, аялал жуулчлалын үйл ажиллагаанаас орлого олох, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх боломж бүрдэнэ.

-Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментийн арга хэмжээг санхүүжүүлэх орлогын нэмэлт эх үүсвэрүүдийг бий болгож, өөрийгөө санхүүжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлснээр улсын төсөвт үзүүлэх дарамт буурч, байгаль хамгааллын тогтвортой санхүүжилтийн тогтолцоо хөгжинө.

-Хуулийг нэг мөр хэрэгжүүлэхэд учирч байсан хүндрэл, бэрхшээл болох хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчил арилж, байгаль хамгаалагчийн эрх зүйн орчин сайжирна.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуульд нийцүүлэн боловсруулна.

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Газрын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын Хилийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Усан замын тээврийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аялал жуулчлалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль болон Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

---oOo---